

Nr.44 (639) Otrdiena, 2010. gada 2. novembris

■ Domu mantojums

Piezīmes par Latvijas Senāta prakses apkopošanu un publicēšanu

Foto: Jānis Deināts
Mg.iur. [Vainovskis Māris](#),
LU doktorants, zvērināts advokāts ZAB
“Eversheds Bitāns”

Foto: Jānis Deināts
LL.M. merit [Poga Edijs](#),
zvērināta advokāta palīgs ZAB
“Eversheds Bitāns”

Latvijas Senāts un tā spriedumi

[1] **Latvijas Senāts kā Latvijas Republikas augstākā tiesa.** Latvijas Senāts¹ bija Latvijas Republikas augstākā tiesa, kas pastāvēja no 1918. gada² līdz 1940. gadam,³ kad Latvijas Republikas teritorijā vardarbīgi iebruka PSRS karaspēks, tādējādi aizsākot 50 gadus ilgušo Latvijas Republikas iestāžu rīcības savā zemē amorālo un prettiesisko paralīzi. Latvijas Senātam bija svarīga loma Latvijas tiesību izveidošanā, un tā pienākums bija uzraudzīt un vadīt likumu piemērošanu, kā arī vienādu un pareizu likumu iztulkošanu.⁴ Latvijas Senāta sēdeklis bija Rīgā. Uz tad jaunuzcelto Tiesu pili Rīgā, Brīvības bulvārī, Latvijas Senāts pārcēlās 1938. gadā. Latvijas Senātam bija trīs departamenti: Civilās kasācijas departaments, Kriminālās kasācijas departaments un Administratīvais departaments, kā arī Apvienotās sapulces, kas izšķīra svarīgākās, likumos paredzētās lietas. Tā pastāvēšanas laikā Latvijas Senātā darbojušies 30 senatori.⁵ Pie Senāta pastāvēja virsprokuratūra. 1995. gadā izveidotais Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts tiek uzskatīts par Latvijas Senāta tradīciju turpinātāju.⁶

[2] **Latvijas Senāta taisītie spriedumi.** Pēc profesora Dr. Dītriha Andreja Lēbera datiem, savā nepilnu 22 gadu ilgajā pastāvēšanas laikā Latvijas Senāts izšķīris vairāk par 65 000 lietu, bet tikai apmēram 4800 spriedumi ir oficiāli publicēti. Spriedumu krājumi aptver vairāk par 6000 lappušu.⁷ Latvijas Senāta lietas, kur atrodami arī līdz šim nepublicēti Latvijas Senāta spriedumi, glabājas Latvijas Valsts vēstures arhīvā.⁸

Latvijas Senāta spriedumu nozīme to taisīšanas laikā un šodien

[3] **Tiesu prakses veidošana Latvijas Republikas pirmsokupācijas periodā.** Jau savas pastāvēšanas sākumā Latvijas Senāts skaidri norobežojās no Krievijas impērijas Senāta viedokļa par tā taisīto spriedumu saistošo spēku attiecībā uz zemāku instanču

tiesām, vienlaikus tomēr aizrādot, ka Latvijas Senāta spriedumiem ir "vadoša nozīme" kā tiesu praksei Vietējo *civillikumu* kopoījuma (Vietējo likumu kopoījuma III daļa) ievada XXVI panta nozīmē un nolemjot publicēt tos savus spriedumus, kuriem tas pēc satura piešķirīs "principiālu nozīmi".⁹ Šī norma līdz ar to arī kalpoja par formālu juridisku pamatu¹⁰ atsaucēm uz Latvijas Senāta spriedumiem citās lietās. Tā noteica: "Atsevišķos gadījumos spriedumiem, kaut arī tos būtu taisījušas augstākās tiesu iestādes, nav likuma spēka, un tāpēc tie nevar noderēt par paraugu citiem gadījumiem. Bet tā kā tiesnešiem savos spriedumos, vienos un tajos pašos apstākļos, jābūt secīgiem, tad prāvniekiem nav liegts savu tiesību pastiprināšanai atsaukties uz agrāk taisītiem, savā starpā saskanīgiem un likumīgā spēkā nākušiem tiesu spriedumiem."¹¹ Lai gan ar 1937. gada Civillikuma spēkā stāšanos šis formālais pamats atkrita,¹² tas tomēr nemazināja Latvijas Senāta spriedumu lomu Latvijas tiesu praksē.¹³ Latvijas Senāts rūpīgi sekoja līdzī savas prakses veidošanai, tā spriedumos pausto tēžu noturībai un spriedumu publicēšanai. Visā tā pastāvēšanas laikā Latvijas Senātam tika piešķirta būtiska loma un daudzās lietās tam nācās nodibināt pareizu praksi, kas kalpoja par paraugu pārējām Latvijas tiesām.¹⁴ Latvijas Senāta spriedumu krājumus plaši lietoja tiesu praksē.¹⁵

[4] Latvijas Senāta spriedumu nozīme šodien. Latvijas Senāta senatora Augusta Lēbera dēls profesors Dr. D.A. Lēbers pamatoti uzskatīja, ka Latvijas Senāta spriedumi ir "zelta bedre" tiesiskiem atzinumiem, kas savu nozīmi saglabājuši arī mūsdienās. Tie autoritatīvi dokumentē Latvijas tiesību attīstību un dod ieskatu Latvijas vispārējā vēsturē, it īpaši politiskā, ekonomiskā, sociālā un kultūras jomā.¹⁶ Latvijas Senāta spriedumi ir Latvijas "juridiskā tēla" sastāvdaļa.¹⁷ Latvijas Senāta spriedumu nezūdošā vērtība ir to augstā saturiskā kvalitāte gan pēc būtības, sniedzot konkrētas atbildes uz konkrētiem tiesību jautājumiem (galvenokārt civiltiesībās), gan tajos lietotās argumentācijas tehnikas dēļ. Pateicoties Latvijas Republikas kontinuitātes principa realizācijas rezultātā notikušajai Satversmes darbības atjaunošanai un atjaunotajiem svarīgākajiem pirmskara Latvijas likumiem,¹⁸ kas šodien ir spēkā tādā pašā vai salīdzināmā redakcijā kā Latvijas Senāta pastāvēšanas laikā, šīs atbildes nav zaudējušas savu aktualitāti šodien. Jebkurā gadījumā Latvijas Senāta spriedumi būs vienmēr aktuāli ar tajos ietvertajām atziņām par tiesību principiem un to vietu mūsu tiesību sistēmā.¹⁹ Tie ir "mūsu bagātīgs tiesību mantojums, kas izlietojams par pamatu Latvijas tiesību sistēmas pilnīgai atjaunošanai un nostiprināšanai".²⁰

Latvijas Senāta spriedumu publicēšana un analītiskā apstrāde

[5] Latvijas Senāta spriedumu publicēšana un analītiskā apstrāde Latvijas pirmsokupācijas periodā. Pēc paša Latvijas Senāta ieskatiem, tā taisīto spriedumu publicēšana bija nepieciešama, lai apvienotu Latvijas tiesu praksi un lai plašāku sabiedrību un sevišķi juristu aprindas iepazīstinātu ar Latvijas Senāta radīto tiesu praksi.²¹ Latvijas Republikas pirmsokupācijas periodā Latvijas Senāta spriedumi tika publicēti gan oficiālos, gan dažādos privātos izdevumos, kas saturiski atšķiras no oficiālajiem izdevumiem, gan arī periodiskā un ārzemju izdevumos.

[5.1.] Oficiālās Latvijas Senāta spriedumu publikācijas. Pēc D.A. Lēbera informācijas,²² Latvijas Senāta oficiālās publicēšanas²³ vēsturi var iedalīt vairākos atšķirīgos posmos:

- No 1921. gada līdz 1934. gadam Latvijas Senāta spriedumus publicēja žurnāla "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis" pielikumā.
- Vēlāk Latvijas Senāta spriedumus iespieda Vālsts tipogrāfija, kura sākotnēji izdeva atsevišķas spriedumu burtnīcas, bet, sākot ar 1935. gadu, Latvijas Senāta spriedumus izdeva arī pielikumā pie laikraksta "Valdības Vēstnesis".
- Savukārt 1934. gadā Vālsts kontrole izdeva "Izvilumus no Latvijas Senāta Administratīvā departamenta un Vālsts kontroles padomes lēmumiem un Vālsts kontroles juriskonsulta atsauksmēm Vālsts kontroles revīziju lietās laikā no 1923. gada 16. augusta līdz 1933. gada 31. decembrim" (sastādītājs: Kārlis Ceikels).
- Kopš 1939. gada plaši pazīstamo senatora Fridriha Konradi un Ādolfa Valtera "Izvilumu no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem" publicēšanu pārņēma Senāta spriedumu birojs,²⁴ ko Ministru kabinets izveidoja, lai veicinātu Latvijas Senāta spriedumu publicēšanu.
- 1940. gadā Tieslietu ministrija paziņoja,²⁵ ka tā, sākot ar 1935. gada 15. septembri, kā žurnāla "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis" pielikumu gatavoja izdot arī Latvijas Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumu izvilumu krājumu Latvijas Senāta Apvienotās sapulces un Kriminālā kasācijas departamenta priekšsēdētāja senatora Aleksandra Gubena un Kriminālā kasācijas

Latvijas Senāta spriedumu nezūdošā vērtība ir to augstā saturiskā kvalitāte gan pēc būtības, sniedzot konkrētas atbildes uz konkrētiem tiesību jautājumiem (galvenokārt civiltiesībās), gan izlietotās argumentācijas tehnikas ziņā.

departamenta virssekretāra Frīdriha Kamradziusa redakcijā, bet Latvijas okupācijas dēļ šo iniciatīvu nerealizēja.²⁶

[5.2] Privātās Latvijas Senāta spriedumu publikācijas. Pēc profesora Dr. D.A. Lēbera informācijas,²⁷ laika gaitā izveidojās četras galvenās²⁸ Latvijas Senāta spriedumu privāto izdevumu sērijas, ko sastādīja senatori, Latvijas Senāta darbinieki un citu Latvijas tiesu tiesneši:

- "Izvilumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem", ko sastādīja senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas un vēlāk Tiesu palātas loceklis Ā. Valters; kopš 1939. gada - senators Pēteris Leitāns un Tiesu palātas loceklis Ā. Valters; kopš 1940. gada - Civilā kasācijas departamenta priekšsēdētājs senators Osvalds Ozoliņš un senators P. Leitāns. Šis izdevums iznāca laika posmā no 1925. gada līdz 1940. gadam, kopā 16 sējumos, un tas aptver Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta no 1919. gada līdz 1940. gadam taisītos spriedumus. Kā jau minēts, kopš 1939. gada šī izdevuma publicēšanu pārņēma jaunizveidotais Senāta spriedumu birojs. Kopš 1936. gada izdots kā Tieslietu Ministrijas izdevums žurnāla "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis" pielikumā.

- "Senāta Administratīvā departamenta spriedumu izvilumi", ko sastādīja Latvijas Senāta Administratīvā departamenta priekšsēdētājs senators Jānis Kalacs un virssekretāra palīdzēja Anna Ripke. Šis izdevums iznāca laikā no 1937. gada līdz 1940. gadam, kopā trīs sējumos, un tas aptver Latvijas Senāta Administratīvā departamenta spriedumus, kas taisīti no 1937. gada līdz 1940. gadam. Šis izdevums izdots kā Tieslietu Ministrijas izdevums žurnāla "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis" pielikumā.

- "Izvilumi no Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumiem", ko sastādīja Rīgas apgabaltiesas tiesnesis Jēkabs Stumbers. Šis izdevums iznāca laika posmā no 1926. gada līdz 1934. gadam, kopā trīs sējumos, un tas aptver Latvijas Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumus no 1920. gada līdz 1934. gadam.

- "Latvijas Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumu tēžu pilnīgs kopojums", ko Kriminālā kasācijas departamenta priekšsēdētāja A. Gubena vadībā un pēc viņa norādījumiem²⁹ sastādīja un izdeva Senāta virssekretārs F. Kamradziuss. Šis izdevums iznāca laika posmā no 1928. gada līdz 1936. gadam, kopā četros sējumos, un tas aptver Latvijas Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumus no 1919. gada līdz 1935. gadam.

[5.3] Latvijas Senāta spriedumu publikācijas periodikā un ārzemju izdevumos. Latvijas Senāta spriedumi samērā plaši publicēti un recenzēti arī pirmskara Latvijas juridiskajā periodikā. Pēc profesora Dr. D.A. Lēbera ziņām,³⁰ vismaz 70 Latvijas Senāta spriedumi vācu valodā publicēti Rīgas Vācu juristu biedrības žurnālā "Rigasche Zeitschrift für Rechtswissenschaft" ("Rīgas tiesību zinātņu žurnāls"),³¹ vairāk par 30 Latvijas Senāta spriedumiem tēžu veidā krievu valodā publicēti Krievu Juridiskās biedrības vēstnesī "Законъ и Судъ" ("Likums un tiesa"),³² profesors V. Sinaiskis regulāri recenzēja Latvijas Senāta spriedumus žurnālā "Jurists",³³ Latvijas Senāta prakses apskati regulāri parādījās arī žurnālā "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis"³⁴ un citos periodiskos izdevumos,³⁵ savukārt vismaz 20 Latvijas Senāta spriedumi publicēti arī ārzemju juridiskajos izdevumos.³⁶

[6] Latvijas Senāta spriedumu analītiskā apstrāde Latvijas okupācijas laikā. Latvijas okupācijas apstākļos Latvijas Senāta spriedumus analītiski apstrādāja D.A. Lēbers un vairāki līdzstrādnieki. Darbs ildzis no 1975. gada līdz 1980. gadam Vācijā, Ķīles universitātē, D.A. Lēbera vadītajā institūtā Stenforda universitātes (Kalifornijā, ASV) jurisprudences doktora Anda Kauliņa pārziņā. Šajā darbā aktīvi piedalījies arī Egils Levits, pašreizējais Eiropas Savienības Tiesas tiesnesis no Latvijas. Vēlāk spriedumu apstrāde turpināta no 1987. gada līdz 1994. gadam, nu jau ar atjaunotās Latvijas juristu palīdzību.³⁷ Tā rezultātā tika izgatavoti Latvijas Senāta spriedumu rādītāji, par Latvijas Senāta spriedumiem tika lasīti referāti brīvās pasaules zinātniskās konferencēs.³⁸

[7] Senāta spriedumu publicēšana un analītiskā apstrāde pēc Latvijas valstiskuma atjaunošanas. Latvijas okupācijas apstākļos veiktās Latvijas Senāta spriedumu apstrādes darba augļi bija pamatā vienīgajam pēc Latvijas valstiskuma atjaunošanas izdotajam Latvijas Senāta spriedumu krājumam, kas izdots, pateicoties D.A. Lēberam, Senatora Augusta Lēbera fondam un Latvijas Republikas Augstākajai tiesai. Latvijas Senāta spriedumu (1918-1940) krājums iznāca laika posmā no 1997. gada līdz 1998. gadam, kopā 16 sējumos, un tas aptver Senāta Apvienotās sapulces un visu trīs departamentu spriedumus, kas taisīti un oficiāli publicēti visa Latvijas Senāta pastāvēšanas laikā. Tam pievienoti arī attiecīgi spriedumu krājumu rādītāji trijos sējumos,³⁹ kas būtiski atvieglo darbu ar šo apjomīgo materiālu un palīdz atrast katram gadījumam atbilstošos Latvijas Senāta spriedumus. Blakus šim kapitālizdevumam ir publicēti arī daži izdevumi ar atsevišķu Latvijas Senāta spriedumu tekstiem.⁴⁰

Latvijas Senāta spriedumi kā Latvijas tiesu prakse un judikatūra

[8] Latvijas Senāta spriedumi Augstākās tiesas Senāta, Satversmes tiesas un citu Latvijas tiesu nolēmumos. Gandrīz pirms 12 gadiem D.A. Lēbers pievērsās jautājumam par to, cik aktīvi mūsdienā Augstākās tiesas Senāts savos nolēmumos ir ievērojis Latvijas Senāta spriedumus un atsaucies uz tiem. Par nožēlu tika secināts, ka 1998. gada beigās nebija atrodamas neviens Augstākās tiesas Senāta nolēmums, kurā būtu ietverta atsauce uz Latvijas Senāta praksi.⁴¹ Šodien situācija ir būtiski mainījies. Tieši pēdējos gados vērojama biežāka Latvijas Senāta spriedumos pausto atziņu izmantošana Latvijas tiesu nolēmumos un līdz ar to arī mūsu juristu ikdienas darbā.⁴² Runājot D.A. Lēbera vārdiem,⁴³ var secināt, ka Latvijas Senāta spriedumi sāk iegūt stabilu vietu mūsu tiesību apziņā.⁴⁴ Vienlaikus tomēr jākonstatē, ka tieši Latvijas Senāta spriedumu tekstu salīdzinoši ierobežotā pieejamība būtiski kavē to izmantošanu vēl plašākos apmēros. Tomēr atsevišķi tiesību komentētāji jau prognozējuši, ka Latvijas Senāta spriedumu svars un loma mūsu tiesību piemērošanā nākotnē tikai pieaugs, jo, starp citu, šie spriedumi sniedz laika gaitā pārbaudītas atziņas par neskaidriem tiesību jautājumiem.⁴⁵

[8.1] Augstākās tiesas Senāts ir ņēmis vērā vai atsaucies uz Latvijas Senāta spriedumiem vismaz šādos nolēmumos:

- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2005. gada 7. decembra spriedumā lietā Nr. SKC-542/2005, no kā izriet, ka kasators atsaucies uz Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1923. gada 26. oktobra spriedumu (Lūres lieta),⁴⁶ lai pamatotu argumentu par to, ka gadījumā, ja kāds bez atbilstošas pārstāvības varas noslēdz līgumu citas personas vārdā, kura vēlāk šo līgumu apstiprina, līgums ir spēkā un saista pašu atvietojamu (kasācijas sūdzība tika apmierināta).⁴⁷
- Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (kopsēdē) 2007. gada 11. jūnija spriedumā lietā Nr. SKA-117/2007, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1926. gada 28. oktobra spriedumu lietā Nr. 216 (Šķerbeļa lieta)⁴⁸ un 1935. gada 15. jūnija spriedumu lietā Nr. 1633 (A./S. "Kalkum" lieta),⁴⁹ risinot jautājumu par blakus tiesāšanās kārtībā nepārsūdzamu tiesas lēmumu pārbaudi (t. i., pārsūdzības iespēju) augstākā instancē, skatot lietu sakarā ar apelācijas vai kasācijas sūdzību.⁵⁰
- Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. augusta lēmumā lietā Nr. SKA-479/2007, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Apvienotās Sapulces 1935. gada 30. oktobra lēmumu lietā Nr. 20 (senatora F. Konradi noraidīšanas lieta),⁵¹ lai izskaidrotu, ka nav iemesla ierobežot tiesneša piedalīšanos lietas izskatīšanā jebkurā gadījumā, kad viņš iepriekš kaut kādā veidā piedalījies lietā - ja tiesnesis nenonāk stāvoklī, kas liek viņam pārbaudīt un kritizēt sevī paša darbību un viņa objektivitāte vai neieinteresētība netiek aizskartas, nav iemesla viņam atstāties no lietas izskatīšanas.⁵²
- Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (kopsēdē) 2008. gada 14. janvāra spriedumā lietā Nr. SKA-5/2008, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1938. gada 25. februāra spriedumu lietā Nr. 149 (Balkina lieta),⁵³ lai izskaidrotu un pamatotu to, ka pret sūdzības iesniedzējam iespējams pārsūdzēt spriedumu arī pēc tam, kad beidzies kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņš.⁵⁴
- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 23. janvāra spriedumā lietā Nr. SKC-5/2008, no kā izriet, ka kasators atsaucies uz Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1932. gada 26. februāra/18. marta spriedumu lietā Nr. 400 (Kroņa-Vircavas krājaizdevu kases lieta),⁵⁵ lai, starp citu, pamatotu argumentu par to, ka fiduciārs darījums (trasta pārvaldīšanas līgums) nav uzskatāms par fiktīvu vai simulatīvu darījumu (kasācijas sūdzība tika apmierināta).⁵⁶
- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2008. gada 11. jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-164/2008, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1934. gada 26. oktobra spriedumu (Ventņa lieta),⁵⁷ lai paskaidrotu, ka no 1937. gada Civillikuma 782. panta jēgas izriet, ka tad, ja mantojuma atstājējam ir tikai viens lejupejšais mantinieks un citu nav, tad viņa atteikšanās gadījumā tuvākais pēc mantojuma atstājēja būs mantinieka lejupejšais vai lejupejie mantinieki (viņi vienlaicīgi būs arī tuvākie atkritušam), kuriem mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai doti tādi paši termiņi kā pirmajam, skaitot no dienas, kad viņi dabūjuši zināt par pirmā atraidījumu, bet citāda situācija ir tad, ja ir vairāki lejupejie mantinieki un atsakās no mantojuma, piemēram, viens no viņiem - tad mantojums pāriet uz vienā laikā ar viņu aicinātiem līdzmantiniekiem, kuriem ir tāda pati mantojuma tiesība, un mantinieka, kurš atteicies, bērni nemanto.⁵⁸
- Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 16. oktobra spriedumā lietā Nr. SKA-404/2008, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz savu 2008. gada 14. janvāra spriedumu lietā Nr. SKA-5/2008 un Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1938. gada 25. februāra spriedumu lietā Nr. 149 (Balkina lieta),⁵⁹ lai izskaidrotu pretapelācijas sūdzības iesniegšanas iespējas jēgu.⁶⁰
- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2008. gada 3. decembra spriedumā lietā Nr.

SKC-318/2008, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1928. gada 22. novembra spriedumu (Kalniņa lieta),⁶¹ lai paskaidrotu 1937. gada Civillikuma 2043. pantā ietvertā jēdziena "rīkojies ļaunprātīgi" saturu, proti, ka ar "rīkojies ļaunprātīgi" saprotama pircēja apzināta un prettiesiska rīcība, kas izpaužas pārdevēja maldināšanā par lietas parasto vērtību, kuras ietekmē pārdevējs noslēdzis viņam acīmredzami neizdevīgu līgumu, kā arī Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1923. gada 28. septembra spriedumu (Hartmaņa lieta),⁶² lai paskaidrotu, ka, konstatējot apstākli, ka pārdošanas laikā nekustamā īpašuma pārdevējam bijusi zināma attiecīgā nekustamā īpašuma faktiskā vērtība, tiesai ir tiesības uz šī pamata vien noraidīt prasību par pirkuma līguma atcelšanu pārmērīgu zaudējumu dēļ, nemaz neiztirzājot citus jautājumus.⁶³

- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 21. aprīļa spriedumā lietā Nr. SKC-117/2010, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1930. gada 28. novembra spriedumu lietā Nr. 1290 (Elstiņa lieta),⁶⁴ lai skaidrotu jau cēlušos zaudējumu (*damnum emergens*) jēdzienu 1937. gada Civillikuma 1772. panta izpratnē.⁶⁵

- Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 5. maija spriedumā lietā Nr. SKC-85/2010, kura motīvu daļā Augstākās tiesas Senāts atsaucies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1939. gada 24. februāra spriedumu lietā Nr. 189 (Olsena lieta)⁶⁶ un 1939. gada 26. maija spriedumu lietā Nr. 433 (K./S. "Brāļi Švercs un biedri" lieta),⁶⁷ lai paskaidrotu, ka līguma satura noskaidrošana attiecas uz lietas faktisko pusi, ko Senāts kasācijas kārtībā nepārbauda.⁶⁸

[8.2] Latvijas Senāta spriedumi tiek lietoti arī tiesu prakses apkopojumos, ko veic Augstākās tiesas Judikatūras nodaļa sadarbībā ar Augstākās tiesas Senāta un tiesu palātu tiesnešiem un pieaicinātiem speciālistiem. Tā, piemēram, Latvijas Senāta spriedumi ietverti 2004./2005. gadā veiktajā tiesu prakses apkopojumā "Tiesu prakse civillietās par nekustamā īpašuma izsoles aktu apstiprināšanu"⁶⁹ un 2008. gadā veiktajā tiesu prakses apkopojumā "Par Civillikuma 1415. panta piemērošanu".⁷⁰

[8.3] Latvijas Republikas Satversmes tiesa ir ņēmusi vērā vai atsaukusies uz Latvijas Senāta spriedumiem vismaz šādos nolēmumos:

- Satversmes tiesa 1999. gada 1. oktobra spriedumā lietā Nr. 03-05(99), kura secinājumu daļā Satversmes tiesa atsaukusies uz Latvijas Senāta Administratīvā departamenta 1926. gada 23. marta spriedumu (Rīgas Jūrmalas spēļu kazino slēgšanas lieta)⁷¹ un 1926. gada 18. maija spriedumu (A./S. "Rīgas Hipodroms" lieta),⁷² lai pamatotu Saeimas tiesības dot Ministru kabinetam likumam atbilstošus saistošus uzdevumus.⁷³

- Satversmes tiesa savā 2007. gada 29. novembra spriedumā Krievijas robežlīguma lietā,⁷⁴ *cause célèbre*, pamatīgi atsaukusies uz 1948. gada pavasarī pēc Latvijas Saeimas priekšsēdētāja vietas izpildītāja bīskapa Jāzepa Rancāna lūguma Latvijas Senāta Senatoru taisīto atzinumu par Latvijas Satversmes spēkā esamību un Latvijas valsts varas orgānu pastāvēšanu un pilnvarām Latvijas okupācijas apstākļos.⁷⁵ Tāpat Satversmes tiesa šajā nozīmīgajā spriedumā, vērtējot Latvijas valsts iekārtas pagaidu noteikumu spēku, atsaukusies uz Latvijas Senāta Administratīvā departamenta 1929. gada 20. novembra spriedumu (Pilsētas un lauku strādnieku arodbiedrības reģistrēšanas lieta),⁷⁶ kā arī, pamatojot Saeimas tiesības dot Ministru kabinetam saistošus norādījumus un rīkojumus, Satversmes tiesa atsaukusies uz Latvijas Senāta Administratīvā departamenta 1926. gada 18. maija spriedumu (A./S. "Rīgas Hipodroms" lieta).⁷⁷

[8.4] Citas Latvijas tiesas ir ņēmušas vērā un/vai atsaukušās uz Latvijas Senāta spriedumiem vismaz šādos nolēmumos:

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2003. gada 5. augusta spriedumā lietā Nr. C2576/16 (C04257603) atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1929. gada 27. februāra spriedumu lietā Nr. 94 (Mucenieka lieta),⁷⁸ lai pamatotu, ka 1937. gada Civillikuma 1068.pants ir piemērojams tajos gadījumos, kad kopīpašnieks ar savu rīcību (faktisku vai tiesisku) kaut kādā veidā faktiski iespaido kopējās mantas stāvokli.⁷⁹

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2003. gada 4. novembra spriedumā lietā Nr. C 780/3 (C04144302) atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1922. gada 27. janvāra spriedumu (Kvēpa lieta),⁸⁰ lai paskaidrotu, ka gadījumā, ja prasība nav celta pret īsto atbildētāju, tā ir noraidāma.⁸¹

- Administratīvā rajona tiesa 2006. gada 19. jūnija spriedumā lietā Nr. A42167305 (A 361-06/7) motīvu daļā atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1939. gada 15. jūnija spriedumu lietā Nr. 518 (Pestrova lieta),⁸² lai paskaidrotu, ka uz zemes augoši koki ir šīs zemes daļa un tādēļ arī uz tiem, tāpat kā uz pašu zemi, attiecas atsavināšanas un apgrūtināšanas aizliegums, kas nodibināts ar nodrošinājuma atzīmi zemesgrāmatā.⁸³

- Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (kopsēdē) 2007. gada 11. jūnija spriedumā lietā Nr. SKA-117/2007

minēto Latvijas Senāta judikatūru, kas pamatota ar Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta 1926. gada 28. oktobra spriedumu lietā Nr. 216 (Šķerbeļa lieta)⁸⁴ un 1935. gada 15. jūnija spriedumu lietā Nr. 1633 (A./S. "Kalkum" lieta),⁸⁵ turpinājusi citēt arī Administratīvā apgabaltiesa savā 2007. gada 19. decembra lēmumā lietā Nr. AA43-3379-07/5 (A42562407).⁸⁶

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007. gada 19. decembra lēmumā lietā Nr. C-3363/18 2007. gads (C04336307) atsaukusies uz 2004./2005. gadā veikto Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumu "Tiesu prakse civillietās par nekustamā īpašuma izsoles aktu apstiprināšanu"⁸⁷ un tur minēto Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1937. gada 20. maija spriedumu lietā Nr. 22 (Jelgavas pilsētas lieta),⁸⁸ lai paskaidrotu, ka jautājums par aizliegumu un apgrūtinājumu, kas attiecas uz nosolīto nekustamo īpašumu, dzēšanu uz ieinteresētās personas lūguma pamata ir jāizlemj nekustamā īpašuma izsoles akta apstiprināšanas lietā.⁸⁹

- Administratīvā apgabaltiesa 2009. gada 5. maija spriedumā lietā Nr. A42 4812 06, AA43-0469-09/18 motīvu daļā atsaukusies uz Latvijas Senāta Apvienotās Sapulces 1935. gada 30. oktobra lēmumu lietā Nr. 20 (Senatora F. Konradi noraidīšanas lieta),⁹⁰ lai izskaidrotu: ja tiesnesis nenonāk stāvoklī, kas liek viņam pārbaudīt un kritizēt sevis paša darbību un viņa objektivitāte vai neieinteresētība netiek aizskartas, viņam nav iemesla atstāties no lietas izskatīšanas.⁹¹

- Zemgales apgabaltiesa 2009. gada 26. maija spriedumā lietā Nr. C06028709/8 motīvu daļā atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1934. gada 21. marta spriedumu lietā Nr. 164 (Piķes lieta),⁹² lai paskaidrotu, ka ar ieilguma iestāšanos nekustamā īpašuma valdītājs neatkarīgi no zemesgrāmatu ierakstiem jau uz paša likuma pamata ir neaprobežots īpašnieks pār attiecīgo nekustamo īpašumu.⁹³

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2009. gada 29. jūnija spriedumā lietā Nr. C-1776/21, 2009. gads (C04315008) atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1928. gada 22. novembra spriedumu (Kalniņa lieta),⁹⁴ lai paskaidrotu 1937. gada Civillikuma 2043. pantā ietvertā jēdziena "rīkojies ļaunprātīgi" saturu, proti, ka ar "rīkojies ļaunprātīgi" saprotama pircēja apzināta un prettiesiska rīcība, kas izpaužas pārdevēja maldināšanā par lietas parasto vērtību, kuras ietekmē pārdevējs noslēdzis viņam acīmredzami neizdevīgu līgumu, kā arī Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1923. gada 28. septembra spriedumu (Hartmaņa lieta),⁹⁵ lai paskaidrotu, ka, konstatējot apstākli, ka pārdošanas laikā nekustamā īpašuma pārdevējam bijusi zināma attiecīgā nekustamā īpašuma faktiskā vērtība, tiesai ir tiesības uz šī pamata vien noraidīt prasību par pirkuma līguma atcelšanu pārmērīgu zaudējumu dēļ, nemaz neiztirzājot citus jautājumus.⁹⁶

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2009. gada 25. novembra spriedumā lietā Nr. C-0906/21, 2009. gads (C04312407) atsaukusies uz Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 3. decembra spriedumu lietā Nr. SKC-318/2008 un tur minēto Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1928. gada 22. novembra spriedumu (Kalniņa lieta),⁹⁷ lai paskaidrotu 1937. gada Civillikuma 2043. pantā ietvertā jēdziena "rīkojies ļaunprātīgi" saturu, proti, ka ar "rīkojies ļaunprātīgi" saprotama pircēja apzināta un prettiesiska rīcība, kas izpaužas pārdevēja maldināšanā par lietas parasto vērtību, kuras ietekmē pārdevējs noslēdzis viņam acīmredzami neizdevīgu līgumu.⁹⁸

- Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2010. gada 24. februāra spriedumā lietā Nr. PAC-0258, 2010. gads (C04256907), no kā izriet, ka apelācijas sūdzības iesniedzējs savos paskaidrojumos atsaucies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1922. gada 1. jūnija spriedumu (Jaunzema lieta),⁹⁹ lai norādītu uz kritērijiem, kas piemērojami darījuma atzīšanai par simulatīvu (apelācijas sūdzība tika apmierināta).¹⁰⁰

- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2010. gada 3. jūnija lēmumā lietā Nr. CA-3225/18 (C27208109) atsaukusies uz Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1925. gada 31. janvāra spriedumu (Birkhān lieta),¹⁰¹ lai pamatotu, ka bez pienācīga pilnvarojuma veiktas civilprocesuālas darbības vēlāks apstiprinājums (ratihabīcija) nerada procesuālas sekas, jo nevar labot procesuālu trūkumu iepriekšējā nepietiekošā pilnvarā, un šis apstāklis tiesai jāņem vērā *ex officio*.¹⁰²

Secinājumi un ierosinājumi

[9] Latvijas tiesu prakses un judikatūras sastāvdaļa. Latvijas Senāta kā Latvijas Republikas augstākās tiesu iestādes nepilnu 22 gadu garumā taisītie spriedumi ir uzskatāmi par nozīmīgu Latvijas tiesu prakses sastāvdaļu, tādēļ to izmantošana mūsdienu Latvijas tiesu nolēmumos, kā savulaik uzsvēris D.A. Lēbers, ir ne tikai atļauta un likumīga, bet arī vēlama, kaut vai tādēļ, lai šādā veidā demonstrētu Latvijas Republikas kontinuitāti.¹⁰³ Ar savu spriedumu praksi Latvijas Senāts licis akmeni pie akmens pamatos, uz kuriem pacēlās Latvijas tiesību celtni. Mūsdienu Latvijas tiesnešu uzdevums ir šo darbu turpināt.¹⁰⁴ Protams, starp citu, ievērojot *clausula*

rebus sic stantibus,¹⁰⁵ ne katrā Latvijas Senāta spriedumā ir judikatūra mūsdienu izpratnē,¹⁰⁶ taču Latvijas Senāta spriedumi ir ņemami vērā tiesību normu iztulkošanā, lai nodrošinātu likumu vienveidīgu piemērošanu un zīmīgo vārdu "Viens likums - viena taisnība visiem", kas iekalti bijušās Latvijas Senāta sēžu zāles sienā un ietverti arī Augstākās tiesas interneta mājaslapā, piepildīšanos.

[10] Latvijas Senāta spriedumu pieejamības nodrošināšana. Uz Latvijas Senāta spriedumu apkopošanu un publicēšanu nekādā gadījumā nevajadzētu raudzīties kā uz paveiktu darbu. Līdz šim publicēta vienīgi Latvijas Senāta spriedumu "aisberga redzamā daļa", turklāt publicētie krājumi jau kļuvuši par bibliogrāfisku retumu un to pieejamība plašakai publikai ir ierobežota. Līdz ar to, pirmkārt, visas tiesu sistēmas, tiesību piemērotāju, akadēmiskā darba un vēsturiskā mantojuma saglabāšanas interesēs būtu jānodrošina līdz šim iznākušo Latvijas Senāta spriedumu krājumu plašāka pieejamība, piemēram, veidojot elektronisku datubāzi un pārpublicējot līdz šim iznākušos krājumus, un, otrkārt, būtu aktīvi jādomā arī par līdz šim nepublicēto Latvijas Senāta spriedumu apkopošanu, analītisku apstrādi, publicēšanu un pēfīšanu. Augstākās tiesas Judikatūras nodaļā jau notikušas pirmās konsultācijas par elektronisku datubāzi līdz šim publicētajiem Latvijas Senāta spriedumiem. Autori vēl vislielāko veiksmi un izdošanos visiem, kas piedalās Latvijas Senāta spriedumu apkopošanā un publicēšanā. ■

Šīs piezīmes veidotas, papildinot autoru referāta "Latvijas tiesu judikatūras apkopošanas aktuālie jautājumi" tēzes. Referāts tika nolasīts Augstākās tiesas Senāta un tiesu palātu 15 gadu darbībai veltītajā starptautiskajā konferencē "Augstākās tiesas judikatūra un tās loma tiesiskās domas attīstībā Latvijā" 2010. gada 15. oktobrī. Tēzes tika izplatītas konferences dalībniekiem, un, ievērojot ierosinājumu, tās tiek publicētas šādā formātā. Šajās piezīmēs izteikts vienīgi autoru personīgais viedoklis.

¹ Par Latvijas Senātu, senatoriem un viņu likteņiem pieejama salīdzinoši plaša literatūra, piemēram: Senators Prof. Augusts Lēbers, *Atzīmes par Senāta vēsturi*. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, Nr. 3, 1936, 560. lpp. et seq.; *Tieslietu ministrijas un tiesu vēsture, 1918-1938*, sast. K. Veitmanis un A. Mengelsons. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 1939, 189. lpp. et seq.; Rumpēters A. *Atskats uz Senātu Latvijas tiesu sistēmā*. Latviešu juristu raksti, Kalamazo, Mičigana, ASV: Kentas latviešu juristu kopa, Nr. 12, 1973, 1. lpp. et seq. (atkārtoti atsevišķas burtnīcas veidā izdevis D.A. Lēbers 1998. gadā sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī, Rīgā, Tiesu pilī); Lēbers D.A. *Latvijas Senāts*. Universitāte, Ņujorka, ASV: Latvijas Korporāciju Apvienība, Nr. 37(200) trimdā, 1976, 48. lpp. et seq.; *Latvijas Senāts, 1918-1940*. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998; Lēbers D.A. *Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.; *Latvijas Republikas Augstākā tiesa, sagatavoja: Augstākās tiesas administrācija*. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2008, 48. lpp. et seq.; *Senatori. Latvijas Senāts 1918-1940*, red. R. Zvejniece. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2008. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/senatori_1918-1940.pdf. Sk. arī: Pleps J. *Latvijas Senāta izaicinājumi mūsdienām*, 2010. gada 15. oktobra Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta un tiesu palātu 15 gadu jubilejas konferencē "Augstākās tiesas judikatūra un tās loma tiesiskās domas attīstībā Latvijā" lasīts referāts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/files/docs/conferences/pleps.doc>.

² Latvijas Senātu nodibināja ar 1918. gada 6. decembra Latvijas Tautas padomes Pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību. Latvijas Pagaidu Valdības likumu un rīkojumu krājums, Nr. 1, 15.07.1919., Nr. 10, 12. lpp. et seq., 7. punkts.

³ Latvijas Senāts tika "oficiāli likvidēts" ar 1940. gada 11. novembra Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Dekrētu par Latvijas PSR tiesu sistēmas pārveidošanu. Latvijas PSR Likumu, dekrētu un valdības noteikumu krājums, Nr. 7, 1941, 10.04.1941., Nr. 74, 189. lpp. et seq., 4. punkts. Lielvācijas okupācijas laikā Latvijas Senāta darbība netika atjaunota. Sk., piem.: 1942. gada 13. marta ģenerālkomisāra Dr. Drehslera (Drechsler) Rīkojums par vietējo tiesu iestāžu pagaidu darbību Latvijas ģenerālapgabalā. Rīkojumu Vēstnesis, Nr. 45, 26.03.1942., 221. lpp. et seq., § 2.

⁴ Lēbers D.A. *Latvijas Senāts*. Universitāte, Ņujorka, ASV: Latvijas Korporāciju Apvienība. Nr. 37(200) trimdā, 1976, 48. lpp.

⁵ Turpat.

⁶ Sk., piem.: *Latvijas Republikas Augstākā tiesa, sagatavoja: Augstākās tiesas administrācija*. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2008, 5. lpp. un *Satversmes tiesas priekšsēdētāja G. Kūtra uzruna Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta un tiesu palātu 15 gadu jubilejas konferencē "Augstākās tiesas judikatūra un tās loma tiesiskās domas attīstībā Latvijā"*, Rīgā, Latvijas Universitātes Lielajā aulā, 2010. gada 15. oktobrī. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/files/docs/conferences/kutris.doc>.

⁷ Lēbers D.A. Latvijas Senāts. Universitāte, Ņujorka, ASV: Latvijas Korporāciju Apvienība, Nr. 37(200) trimdā, 1976, 49. lpp.; Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 11. lpp.

⁸ Rīgā, Slokas ielā 16, LV-1048 (LVVA 1535. fonds Latvijas Senāts).

⁹ Jau savā 1920. gada 4. marta spriedumā Finanšu ministrijas Tiesu nodokļu departamenta blakus sūdzības lietā Latvijas Senāta Civilās kasācijas departaments noteikti nostājās pret Krievijas impērijas Senāta uzskatu, ka tā publicētajiem spriedumiem piemīt gan oficiāls raksturs, gan arī saistošs spēks "erga omnes". (Sk. 1920. gada 4. marta Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta spriedums Finanšu ministrijas Tiesu nodokļu departamenta blakus sūdzības lietā Nr. 8. Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta spriedumiem par laiku no 1919. gada līdz 1925. gada 1. jūlijam, sast. F. Konradi un A. Walter. Rīga: autoru izdevums, 1929, 110. lpp.). Savukārt 1924. gada 7. martā Latvijas Senāts Apvienotās Sapulces rīcības sēdē taisīja sevišķu lēmumu Senāta spriedumu publicēšanas jautājumā, starp citu, atrodot, ka Latvijas Senāta spriedumu saistošs spēks attiecībā uz zemāku instanču tiesām ir pretējs Latvijas valsts iekārtai un ka Latvijas Senāta spriedumi publicējami vienīgi 1864. gada Vietējo civillikumu kopojuma ievada XXVI panta nozīmē. (Sk. Senāta spriedumu publicēšanas jautājumā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, Nr. 4., 1924, 197.lpp. et seq.). Jāpiezīmē, ka līdzīgi arī Satversmes tiesa savā 2003. gada 4. februāra spriedumā lietā Nr. 2002-06-01. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2002. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 61. lpp. et seq., apstiprinājusi Latvijas tiesu nolēmumu saistošā rakstura attiecībā uz citām tiesām nesaderību ar Latvijas valsts iekārtu.

¹⁰ Pēc satura diezgan tuvs 1998. gada Civilprocesa likuma 5. panta sestās daļas noteikumiem.

¹¹ Civillikumi (Vietējo likumu kopojuma III daļa) - Tulkojums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem, kas izsludināti līdz 1935. gada 1. janvārim, ar dažiem paskaidrojumiem, sast. A. Būmanis, H. Ēlerss un J. Lauva. Rīga: Valters un Rapa, 1935.

¹² Šai sakarā 1937. gada Civillikuma izstrādāšanas komisijas loceklis un Latvijas Senāta Civilās kasācijas departamenta priekšsēdētājs senators O. Ozoliņš izteicies: "[...] [Civillikuma] Ievads nav uzņēmis arī agrāko noteikumu, kas pilsoņiem atļāva savu tiesību pastiprināšanai atsaukties uz "saskanīgiem un spēkā nākušiem tiesas spriedumiem", atsakoties tādā kārtā no jebkāda norādījuma uz tiesu praksi kā tiesību avotu. Tiesību avoti ir vienīgi likums un ieraduma tiesības gadījumos, kad likums to noteic. [...]" (Sk.: Senators Ozoliņš O. Civiltiesību reforma Latvijā. Darbam un tiesībām - Senāta Apvienotās Sapulces priekšsēdētājam Aleksandram Gubenam veltīts rakstu krājums, rediģējuši: J. Ankravs, A. Dzirkalis, A. Auziņš. Rīga: Latvijas Krimināltiesību biedrības izdevums, 1939, 165.-166. lpp.) un "[...] Jaunā Civillikuma ievads nav atkārtojis agrākā ievada XXVI pantu, kas zināmā mērā ļāva subjektīvās tiesības pamatot uz "saskanīgiem un likumīgā spēkā nākušiem tiesu spriedumiem". [...]" (Sk.: Senators Ozoliņš O. Jaunā Civillikuma ievads. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, Nr. 2., 1938, 322. lpp.).

¹³ Sk.: Meļķis E. Par precedentu un tiesu praksi veidošanu. Latvijas Vēstnesis, Nr. 321, 29.10.1998.

¹⁴ Bīlmanis A. Law and Courts in Latvia. Vašingtona: The Latvian Legation Washington, D.C., 1946, 43. lpp.

¹⁵ Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers Rīga: Autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 11. lpp.

¹⁶ Turpat.

¹⁷ Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.

¹⁸ Šai sakarā īpaši atzīmējama 1937. gada Civillikuma spēka atjaunošana, kas principā padara par attiecināmu šodien arī Latvijas Senāta praksi 1864. gada Civillikuma un 1937. gada Civillikuma tulkošanā un piemērošanā.

¹⁹ Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.

²⁰ Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: Autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 11. lpp.

²¹ Sk.: Senāta spriedumu publicēšanas jautājumā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, Nr. 4., 1924, 198. lpp.

²² Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 14., 15., 20. lpp.

²³ Latvijas Senāta izdoto oficiālo spriedumu krājumu bibliogrāfiskie dati pieejami: Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 22. lpp. et seq.

²⁴ Saskaņā ar toreiz spēkā bijušā Tiesu iekārtas likuma noteikumiem Senāta spriedumu biroja uzdevums bija dot iespēju saskaņot un pārredzēt Latvijas Senāta praksi (61.2 pants). Senāta spriedumu birojs pārzināja Senāta Apvienotās sapulces un departamentu spriedumu un lēmumu kopojumus un veidoja kartotēkas ar atzīmēm kā alfabētiskā kārtībā pēc priekšmetiem, tā arī sistemātiskā kārtībā pēc likumu pantiem un jautājumiem, kādus Senāts izšķīris (61.3 pants) (Sk.: 1938. gada 29. marta likums "Pārgrozījumi un papildinājumi Tiesu iekārtā". Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums, Nr. 88, 1938, 215. lpp.). Pamatojoties uz Tiesu iekārtas likuma 61.11 panta noteikumiem, Latvijas Senāta Apvienotā sapulce ar 1939. gada 13. jūnija rīcības sēdēs lēmumu pieņēma Instrukciju Senāta spriedumu birojam. Saskaņā ar šo instrukciju "Spriedumu birojs ierīko un ved sistematizētus krājumus praksē izpaustām tiesiskām atziņām vai tēzēm, kam principiāla nozīme un juridisks svars vai interese." (Sk.: Instrukcija Senāta spriedumu birojam. Tiesu prakses veidošana. LU zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Universitāte, 2001, 19. lpp. un Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 40. lpp. et seq.)

²⁵ Sk.: Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, Nr. 4, 1940, vāks pirms 649. lpp.

²⁶ Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 15., 21. lpp.

²⁷ Lēbers D.A. Latvijas Senāts. Universitāte, Ņujorka, ASV: Latvijas Korporāciju Apvienība, Nr. 37(200) trimdā, 1976, 50. lpp.; Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 15., 21. lpp. Šo informāciju apstiprina Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas sistemātiskais katalogs, sast. P. Mucinieks, E. Štrons, K. Bērziņš, red. J. Kārklīš. Rīga: Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes izdevums, 1930, 351. lpp. et seq.; Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes bibliotēkas sistemātiskais katalogs (I turpinājums), sast. B. Treijs, A. Bečas, K. Videnieks, Z. Kaktiņš, red. E. Štrons un P. Mucinieks. Rīga: Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes izdevums, 1938, 216. lpp. et seq.; un Legal Sources and Bibliography of the Baltic States, sast. J. Klesment, D. Krivickas, V. Riismandel, A. Rūsis, galvenais red. V. Gsovski. Ņujorka: Free Europe Committee, Inc./Frederick A. Praeger, Inc., 1963, 79. lpp. et seq.

²⁸ Blakus tām tika publicēti arī citi privāti izdevumi, kuros bija Latvijas Senāta spriedumos ietvertie skaidrojumi, tajā skaitā, piemēram: 1864. gada Civillikuma (Lietu tiesības) komentāri - Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības, sast. Senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Walter. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 399 lpp., kur priekšvārdā, attaisnojot šī darba izdošanu, sastādītāji, starp citu, norādījuši: "[...] pēdējo 20 gadu laikā daudz kas ir grozījies: [...] pienācis klāt daudz materiāla judikātūrā [...]; Civilprocesa likuma komentāri - Civilprocesa nolikums (1932. gada izdevums) ar Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta paskaidrojumiem, sast. senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Walter. Rīga: izdevniecība "Jurists", 1933, 692 lpp., un Civilprocesa likums (1938. g. izd., 1939. g. iespied.) ar paskaidrojumiem - izvilkumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem, sast. senators F. Konradi, Tiesu palātas Civildepartamenta priekšsēdētājs T. Zvejnieks et al. Rīga: Vālstis tipogrāfijas izdevums, 1939, 653 lpp.; Pagasttiesu nolikuma komentāri - Pagasttiesu nolikums - Likuma teksts, saskaņots ar visiem viņā ieviestiem grozījumiem, pievienojot izrakstus no citiem ciešā sakarā ar to stāvošiem likumiem, Īsus aprādījumus un Senāta paskaidrojumus, sast. Jelgavas apgabaltiesas loceklis K. Vītols. Rīga: Vālters un Rapa, 1934, 133 lpp.; Konkursa likuma komentāri - Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) - Ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, sast. zvērīnāts advokāts Rūdolfs Freymanns. Rīga: A. Gulbis, 1934, 234 lpp.; Vekseļu, čeku un apdrošināšanas likumu komentāri - Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) vekseļu, čeku un apdrošinājumu lietās, sast. Krievijas zvērīnāts advokāts M. Pereļšteins (Rīgas apgabaltiesas locekļa A. Valtera redakcijā). Rīga: izdevniecība "Jūrists",

1933.g., 172 lpp.; Tirdzniecības likumu komentāri - Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, sast. Krievijas zvērināts advokāts M. Pereļšteins (Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā). Rīga: Izdevniecība "Jurists", 1934, 183 lpp.; Likuma par telpu īri komentāri - Likums par telpu īri ar paskaidrojumiem un tiesu praksi - otrs papildinātais izdevums, sast. zvērināts advokāts K. Dzelzīts. Rīga: Valters un Rapa, 1932, 185 lpp., un Likums par telpu īri un tiesu praksi trīs lietās (Izvilumi no Senāta spriedumiem), sast. A. Aronietis. Rīga: autora izdevums, 1930, 76 lpp.; Darba likumu komentāri - Rūpniecības darba likums un Likums par darba laiku: Ar Latvijas un Krievijas Senāta lēmumiem, administratīvu iestāžu izdotiem rīkojumiem, paskaidrojumiem un dažādiem pielikumiem, sast. A. Eichvalds, J. Ābols, J. Kauliņš. Rīga: sastādītāju izdevums, 1925, 245 lpp.; Rūpniecības darba likums, Likums par darba laiku un citi sociālie likumi: Ar Latvijas un bij. Krievijas Senāta lēmumiem, administratīvu iestāžu izdotiem rīkojumiem, paskaidrojumiem un dažādiem pielikumiem - 2. izdevums, sast. A. Eichvalds, J. Ābols, J. Kauliņš. Rīga: sastādītāju izdevums, 1931, 320 lpp.; un Likums par darba laiku: ar paskaidrojumiem un tiesu praksi (Senāta spriedumiem), sast. zvērināts advokāts K. Dzelzīts. Rīga: izdevniecība "LEX", 1933, 100 lpp.; Nodokļu nolikuma komentāri - Nodokļu nolikums: Komentēts izdevums ar nodokļu likumu agrāko un tagadējo tekstu salīdzinājumiem, Senāta paskaidrojumiem, sastādītāja piezīmēm un papildu likumiem par krīzes apkaršanas, bezdarba apkaršanas nodokļiem un citiem pielikumiem, sast. E. Bērziņš un N. Valters. Rīga: Valters un Rapa, 1936, 304 lpp.; Notariāta nolikuma komentāri - Notariāta nolikums. Tulkojums ar pārgrozījumiem, papildinājumiem, paskaidrojumiem un pielikumiem, sast. O. Jurkovska, rediģējis: V. Bukovskis. Rīga: Sastādītāju izdevums, 1933, 492 lpp.; Autortiesību likuma komentāri - Likums par autora tiesībām - tulkojums ar Senāta paskaidrojumiem, sast. docents A. Būmanis. Rīga: A. Gulbis, 1928, 36 lpp.; Sodlu likumu komentāri - Sodlu likums (1936. g. izd. ar turpm. groz.) ar komentāriem - izvilkiem no Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumiem un ar alfabētisko un salīdzināmiem rādītājiem, sast. Latvijas Universitātes profesors P. Mincs un Kodifikācijas nodaļas sekretārs J. Lauva. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1937, 384 lpp.; Sodlu likums ar komentāriem - izvilkiem no Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumiem un ar alfabētisko un salīdzināmiem rādītājiem, sast. Latvijas Universitātes profesors P. Mincs un Kodifikācijas departamenta sekretārs J. Lauva. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938, 406 lpp.; Kriminālprocesa likumu komentāri - Kriminālprocesa likumi pēc 1926. gada izdevuma, ar vēlākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem, izsludinātiem līdz 1934. gada 15. februārim, un Senāta paskaidrojumiem, kas doti laikmetā no 1919.gada līdz 1934. gada 15. februārim, sast. Senāta Kriminālā kasācijas departamenta virssekretārs F. Kamradziuss. Rīga: autora izdevums, 1934, 250 lpp.

²⁹ Rumpēters A. Atskats uz Senātu Latvijas tiesu sistēmā. Latviešu juristu raksti, Kalamazoo, Mičigana, ASV: Kentas latviešu juristu kopa, Nr. 12, 1973, 15.-16. lpp.

³⁰ Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.

³¹ "Rigasche Zeitschrift für Rechtswissenschaft" (Rīga, 1926-1939), 10 sējumos, faksimilizdevums. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002-2003.

³² "Законъ и Судъ" (Rīga, 1929-1938), 8 sējumos, faksimilizdevums. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000.

³³ "Jurists" - sabiedrisko un tiesību zinātņu žurnāls V. Sinaiska vadībā. Rīga: Sabiedrisko zinātņu veicināšanas biedrība "Aequitas", 1928-1940.

³⁴ "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis". Rīga: Tieslietu Ministrijas izdevums, 1920-1940.

³⁵ Piemēram, žurnāls sociālpolitiskas un darba aizsardzības jautājumiem "Darba tiesības" (kopš 1925. gada - sociālpolitisks mēnešraksts "Darba tiesības"), ko no 1920. gada līdz 1934. gadam izdevusi Latvijas slimo kasu savienība, sk., piem., Nr. 5, 1931, 176.-178. lpp.

³⁶ Piemēram, Annual Digest of Public International Law Cases 1927-1928, Volume 4. A.D. McNair, H. Lauterpacht. London: Longmans, Green and Company, 1931, Lieta Nr. 314, 458. lpp., kur angļu valodā publicēts Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1927. gada 28. aprīļa sprieduma Lietā Nr. 4 (Bijušās Krievijas Sarkanā Krusta biedrības lieta) apskats. International Law Reports: Consolidated Table of Cases, Volumes 1-125. M. E. MacGlashan. Ed. Sir E. Lauterpacht, C. J. Greenwood, A. G. Oppenheimer un K. Lee. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 454. lpp., liecina, ka šajā slavenajā starptautisko tiesību tieslietu izdevumā iekļauti vēl vismaz divi Latvijas Senāta spriedumi: 1920. gada spriedums (Kooperatīvās sabiedrības "Kultūras Balss" lieta) - 1. sējums, 456. lpp., un 1922. gada 21. septembra spriedums Lietā Nr. 163 (Pērkoņa lieta) - 1. sējums, 479. lpp. Šai kontekstā īpaši jāatzīmē, ka Latvijas Senāts savulaik arī starptautiskā arēnā guvis ievērtību kā progresīva augstākā tiesa, piemēram, par 1932. gada 30. jūnija spriedumu Lietā Nr. 2098 (Reinhardu laulības šķiršanas lieta), "cause célèbre". Latvijas Senāta spriedumi

(1918-1940), 12. sēj., Nr. 81, 4878.-4881. lpp. Pasaulslavenais Berlīnes un Brodvejas teātra un Holivudas kino režisors Maksis Reinharde 1931. gada februārī īslaicīgi bija nodibinājis domicilu, jo Latvijā bija liberāli laulības šķiršanu likumi (viens no liberālākajiem likumiem tā laika Eiropā) ar nodomu nodibināt šķiršanās prāvas pret savu sievu - aktrisi Elzu Reinharde (Heims) - piekritību Rīgas apgabaltiesai un panākt Latvijas Likuma par laulību piemērošanu. Minētais Latvijas Senāta spriedums, kas apstiprināja Reinharde laulības šķiršanas likumību, bija viens no centrālajiem elementiem skandalozajā un savulaik abos Atlantijas okeāna krastos plaši zināmajā M. Reinharde laulības šķiršanas juridiskajā sēgā. Latvijas tiesu nolemto par minētās laulības šķiršanu šajā lietā vēlāk atzinusi arī Nevadas tiesa, ASV (M. Reinharde vēlāk pārcēlās uz dzīvi Holivudā, ASV). Sk., piem., Reno Suit is Filed by Max Reinhardt - Producer Seeks to Have Validity of Riga Divorce Upheld by Nevada Decree. The New York Times, 24.03.1935., p. 6.; Milestones, May 20, 1935. Time, 20.05.1935. Par šo lietu savulaik atgādinājis D.A. Lēbers (sk.: Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.) un pavisam nesen arī Latvijas Republikas Augstākā tiesa (Latvijas Republikas Augstākā tiesa, sagatavoja: Augstākās tiesas Administrācija. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2008, 50. lpp.). Par šo lietu vēl joprojām aktīvi turpina diskutēt, piemēram, mūsdienu vācu juridiskajā literatūrā - sk. piem., Benecke M. Gesetzesumgehung im Zivilrecht: Lehre und praktischer Fall im allgemeinen und Internationalen Privatrecht. Tübingen: Mohr Siebeck, 2004, S. 315, 329, 335, 340 un Schütze A.R. Rechtsverfolgung im Ausland: Prozessführung vor ausländischen Gerichten und Schiedsgerichten, 4. Auflage. Berlin: Walter de Gruyter, 2009, S. 41. Starp citu, šādu mūsu tiesu un likuma aizsardzību laulības šķiršanas sakarā tolaik meklējuši daudzi pazīstami ārzemnieki, kas tiesvedības nolūkiem bija īslaicīgi apmetušies uz dzīvi Rīgā, lai nodibinātu tur domicilu (tādējādi veicot tā saukto "forum shopping" par labu mūsu tiesām), tostarp vācu izcelsmes pianists un komponists Eižens d'Albērs (Sk. Raibā rinda - kārtējā ārzemnieku laulības šķiršanas prāva Rīgas apgabaltiesā. Latvijas Kareivis, Nr. 15(3496), 20.01.1932., 2. lpp.), un amerikāņu publicists un laikraksta "The Washington Post" īpašnieks Eduards B. Maklīns (Sk. Latvia: Baltic Reno. Time, 23.11.1931.).

³⁷ Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 16.-17. lpp.

³⁸ Piemēram, A. Kauliņš lasījis referātu "Baltic Law and Culture in the Mirror of the Latvian Supreme Court Decisions 1918-1940" ("Baltijas tiesības un kultūra Latvijas Senāta spriedumu 1918-1940 atspulgā") Baltijas pētījumu attīstības asociācijas (Association for Advancement of Baltic Studies - AABS) rīkotajā 5. Baltijas pētījumu konferencē (Fifth Conference on Baltic Studies), kas notika 1976. gada 20.-23. maijā Kolumbijas universitātē, Ņujorkā, ASV. Referāta kopsavilkumā norādīts: "Ķīles universitātes Sociālistisko valstu tiesību, politikas un sabiedrības pētījumu institūta Profesors Dītrihs Lēbers un es nesen esam pabeiguši, cik mums zināms, vienīgā pastāvošā pilnā visu Latvijas Senāta spriedumu, kas oficiāli publicēti tā pastāvēšanas laikā (no 1918. gada līdz 1940. gadam), krājuma apkopošanu. Šis materiāls sastāv no apmēram 4800 individuālām lietām un tas aizņem aptuveni 6000 lappuses. Materiāla palielais izmērs ir nedaudz apgrūtināošs, bet svarīgi ir tas, ka šie spriedumi ir pilni ar informācijas dažādību par visiem Latvijas un Baltijas sabiedrības aspektiem. Protams, šai informācijas bagātībai nevajadzētu mūs pārsteigt. Kā slavenais amerikāņu jurists Oliveris Vendels Holms junioris (Oliver Wendell Holmes) reiz teicis, "dzīvojošās tiesības" ir sabiedrības pamatstruktūras daļa un parasti precīzi atspoguļo tās apslēptākās īpašības, problēmas, panākumus un neveiksmes. Patiešām, kā, piemēram, rāda ASV Augstākās tiesas izpēte, pašas fundamentālākās kulturālās, sociālās un politiskās problēmas galu galā nonāk līdz augstākajai tiesu varai. Tādēļ mēs uzsākām savu darbu ticībā, ka šī materiāla uzmanīga izpēte var nest bagātīgu atalgojumu Baltijas pētniecībā, jo īpaši ievērojot faktu, ka par šo materiālu ne Rietumu pasaulē, ne Padomju Latvijā nav publicēts neviens darbs kopš II Pasaules kara." Sk.: Kauliņš A. Baltic Law and Culture in the Mirror of the Latvian Supreme Court Decisions 1918-1940 (Summary of paper). Fifth Conference on Baltic Studies, Summaries of Papers, (Columbia University, May 20-23, 1976) AABS (Association for Advancement of Baltic Studies). Iepriekš līdzīgs referāts tika lasīts Baltijas pētījumu Skandināvijā trešajā konferencē, kas notika 1975. gada 13.-16. jūnijā Stokholmā. Sk.: Papers Presented at the Third Conference on Baltic Studies in Scandinavia, Volume 3. Social science section, Stokholma: The Baltic Scientific Institute in Scandinavia, 1977, p. 261 et seq.

³⁹ Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 3 sējumi, red. D.A. Lēbers. Rīga: redaktora izdevums, 1997.

⁴⁰ Sk., piem.: Ieskats Latvijas Senāta spriedumos un Senatora Augusta Lēbera rakstos (1920-1938), sast. D.A. Lēbers. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 1992, 11. lpp. et seq., kur publicēti Latvijas Senāta spriedumi, kas skar tādus svarīgus jautājumus kā Latvijas kā tiesiskas valsts, Latvijas ministru atbildības, Senāta struktūras un funkcijas, kā arī citus svarīgus jautājumus; un Latvijas tiesības 1918-1940. Materiālu krājums, 2. izdevums, sastādītājs: D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums, 1992, 10.-11. lpp., kur publicēts Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta 1929. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. 418 (Rancana lieta), kas skar Latgales juridiskā statusa, 1918. gada 18. novembra Latvijas neatkarības proklamācijas un 1920. gada Miera līguma jautājumus, kā arī Latvijas Senāta

Civilā kasācijas departamenta 1937. gada 20. maija/15. jūnija spriedums lietā Nr. 28 (Dzelzceļu virsvaldes lieta), kas skar Latvijas valsts izcelšanās, bijušās Krievijas prasījumu un 1920. gada Miera līguma jautājumus.

⁴¹ Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.

⁴² Latvijas tiesu nolēmumu izpēte liecina, ka Latvijas Senāta spriedumi tiek izmantoti argumentu veidošanai juristu ikdienas darbā pie sarežģītu tiesību jautājumu risināšanas. Sk., piemēram: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2005. gada 7. decembra spriedumu lietā Nr. SKC-542/2005. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 253. lpp. et seq. (līguma, ko kāds bez pārstāvības tiesībām noslēdzis cita vārdā, saistošais spēks, ja pēdējais vēlāk līgumu apstiprina); Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 23. janvāra spriedumu lietā Nr. SKC-5/2008, 8., 12. lpp. (fiduciārs darījums); Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010. gada 3. jūnija lēmumu lietā Nr. CA-3225/18 (C27208109), 4., 7. lpp. (pilnvarnieka "ultra vires" izdarītas civilprocesuālas darbības ratihabīcija) un Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2010. gada 24. februāra spriedumu lietā Nr. PAC-0258, 2010. gads (C04256907), 9. lpp. (kritēriji darījuma atzīšanai par simulatīvu).

⁴³ Deviņdesmitajos gados prof. Lēbers ar nožēlu bija spiests secināt, ka Latvijas Senāta spriedumi pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā netika pēti vai pat minēti, tādēļ vairāk nekā 50 gadus vēlāk tie nebija saglabājuši dzīvu vietu mūsu tiesību apziņā. Sk.: Latvijas Senāts, 1918-1940. Rādītāji Latvijas Senāta spriedumu krājumiem, 1. sēj., Ievads, red. D.A. Lēbers. Rīga: autora izdevums - atkārtots izdevums sakarā ar svinīgo sanākumi Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī, 1998, 11. lpp.

⁴⁴ Starp citu, Latvijas Senāta spriedumu plaša lietošana mūsdienā Latvijas juridiskajā literatūrā visdažādākajās tiesību disciplīnās ir jau sen ierasta lieta. Sk., piemēram: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri - Mantojuma tiesības (382.-840. p.), sagat. R. Krauze un Z. Gencs. Rīga: Mans īpašums, 1997, 392 lpp.; Latvijas Republikas Civillikuma komentāri - Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu (841.-926. p., 1130.-1400. p.), sagat. G. Višņakova, K. Balodis. Rīga: Mans īpašums, 1998, 256 lpp.; Lēbers D.A. un Bišers I. Ministru kabinets. Komentārs Latvijas Republikas Satversmes IV nodaļai "Ministru kabinets". Rīga: Tiesiskās informācijas centrs, 1998, 252 lpp.; Latvijas Republikas Civillikuma komentāri - Saistību tiesības (1401.-2400. p.), sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 2000, 688 lpp.; Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums, sagat. A. Grūtups un E. Kalniņš. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 353 lpp.; Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 471 lpp.; Rozenfelds J. Lietu tiesības - 3., labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 308 lpp.; Neimanis J. Tiesību tālākveidošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 183 lpp.; Administratīvais process tiesā, sagatavojis: autoru kolektīvs Dr.iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 776 lpp.; Grasis J. Trasta tiesiskais regulējums un tā iespējamā pārņemšana Latvijā. Rīga: Banku augstskolas biznesa un finanšu pētniecības centrs, 2008, 196 lpp.; Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 361 lpp.

⁴⁵ Tomsone D. Konferencē aicina izvērtēt nepieciešamību obligāti publicēt tiesu spriedumus, LETA. 15.10.2010.

⁴⁶ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 7. sēj., Nr. 72, 2806.-2808. lpp.

⁴⁷ Sk.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2005. gada 7. decembra spriedumu lietā Nr. SKC-542/2005. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 253. lpp. et seq. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/info/archive/departement1/2005/>.

⁴⁸ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 10. sēj., Nr. 70, 3723.-3725. lpp.

⁴⁹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 13. sēj., Nr. 111, 5182.-5183. lpp.

⁵⁰ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (kopsēdē) 2007. gada 11. jūnija spriedumu lietā Nr. SKA 117/2007, 8.2. paragrāfs. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 56. lpp. et seq. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/info/archive/departement3/2007/>.

⁵¹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 1. sēj., Nr. 9, 290.-292. lpp.

⁵² Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 16. augusta lēmumu lietā Nr.

⁵³ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 14. sēj., Nr. 14, 5513.-5514. lpp.

⁵⁴ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (kopsēdē) 2008. gada 14. janvāra spriedumu lietā Nr. SKA-5/2008, 10. paragrāfs. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 217. lpp. et seq. Pieejams: <http://at.gov.lv/info/archive/department3/2008/>.

⁵⁵ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 12. sēj., Nr. 22, 4822.-4824. lpp.

⁵⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 23. janvāra spriedumu lietā Nr. SKC-5/2008, 8. un 12. lpp.

⁵⁷ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 13. sēj., Nr. 62, 5049.-5050. lpp.

⁵⁸ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2008. gada 11. jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-164/2008, 9. paragrāfs.

⁵⁹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 14. sēj., Nr. 14, 5513.-5514. lpp.

⁶⁰ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 16. oktobra spriedumu lietā Nr. SKA-404/2008, 10. paragrāfs.

⁶¹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 11. sēj., Nr. 105, 4207.-4208. lpp.

⁶² Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 7. sēj., Nr. 55, 2762.-2764. lpp.

⁶³ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta (paplašinātā sastāvā) 2008. gada 3. decembra spriedumu lietā Nr. SKC-318/2008, 8.-10. lpp.

⁶⁴ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 12. sēj., Nr. 129, 4599.-4600. lpp.

⁶⁵ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 21. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-117/2010, 8. paragrāfs.

⁶⁶ Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem 15. sēj., 1939, 263.-264. lpp.

⁶⁷ Turpat, 452.-453. lpp.

⁶⁸ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 5. maija spriedumu lietā Nr. SKC-85/2010, 12. paragrāfs.

⁶⁹ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2004./2005. gadā veikto tiesu prakses apkopojumu "Tiesu prakse civillietās par nekustamā īpašuma izsoles aktu apstiprināšanu". Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2005/Apkopojums_Izsoles.doc.

⁷⁰ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2008. gadā veikto tiesu prakses apkopojumu "Par Civillikuma 1415. panta piemērošanu". Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2008/tiesu_prakses_apkopojums_3_2008.doc.

⁷¹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 3. sēj., Nr. 32, 903.-906. lpp.

⁷² Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 3. sēj., Nr. 43, 920.-924. lpp.

⁷³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra spriedums Lietā Nr. 03-05(99). Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 1999-2000. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.g., 49. lpp. et seq., secinājumu daļas 1. paragrāfs.

⁷⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra spriedums Lietā Nr. 2007-10-0102. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2007. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 109. lpp. et seq., secinājumu daļas 33., 59. un 67. paragrāfs.

⁷⁵ Sk.: 1948. gada 13. marta/3. aprīļa Latvijas Senāta Senatoru J. Baloža, R. Alkšņa, P. Stērstes, A. Rumpetera un M. Ratermaņa

atzinums par Latvijas Satversmes spēkā esamību un Saeimas pilnvarām okupācijas apstākļos. Latvju ziņas, Nr. 28, 17.04.1948., un Tēvzeme, Nr. 27. Sk. arī: Latvijas Senatori atzīst mūsu valsts 1922. gada Satversmi par spēkā esošu. Tiesībnieks - apskats latvju juristiem tiesību jautājumos, Nr. 4, 1948, 69. lpp.

⁷⁶ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 3. sēj., Nr. 64, 1199.-1202. lpp.

⁷⁷ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 3. sēj., Nr. 43., 920.-924. lpp.

⁷⁸ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 11. sēj., Nr. 168, 4472.-4473. lpp.

⁷⁹ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003. gada 5. augusta spriedumu lietā Nr. C2576/16 (C04257603), 2.-3. lpp.

⁸⁰ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 6. sēj., Nr. 2, 2383.-2385. lpp.

⁸¹ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003. gada 4. novembra spriedumu lietā Nr. C 780/3 (C04144302), 10. lpp.

⁸² Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem 15. sēj., 1939, 343.-345. lpp.

⁸³ Sk. Administratīvās rajona tiesas 2006. gada 19. jūnija spriedumu lietā Nr. A42167305 (A 361-06/7), 12. paragrāfs.

⁸⁴ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 10. sēj., Nr. 70, 3723.-3725. lpp.

⁸⁵ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 13. sēj., Nr. 111, 5182.-5183. lpp.

⁸⁶ Sk. Administratīvās apgabaltiesas 2007. gada 19. decembra lēmumu lietā Nr. AA43-3379-07/5 (A42562407), 12. paragrāfs.

⁸⁷ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2004./2005. gadā veikto tiesu prakses apkopojumu "Tiesu prakse civillietās par nekustamā īpašuma izsoles aktu apstiprināšanu". Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/summaries/2005/Apkopojums_Izsoles.doc.

⁸⁸ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 14. sēj., Nr. 9, 5469.-5470. lpp.

⁸⁹ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007. gada 19. decembra lēmumu lietā Nr. C-3363/18 2007. gads (C04336307), 8. lpp.

⁹⁰ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 1. sēj., Nr. 9, 290.-292. lpp.

⁹¹ Sk. Administratīvās apgabaltiesas 2009. gada 5. maija spriedumu lietā Nr. A42 4812 06, AA43-0469-09/18, 12. paragrāfs.

⁹² Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem, 10. sēj., 1935, 370.-372. lpp.

⁹³ Sk. Zemgales apgabaltiesas 2009. gada 26. maija spriedumu lietā Nr. C06028709/8, 7. lpp.

⁹⁴ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 11. sēj., Nr. 105, 4207.-4208. lpp.

⁹⁵ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 7. sēj., Nr. 55, 2762.-2764. lpp.

⁹⁶ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009. gada 29. jūnija spriedumu lietā Nr. C-1776/21, 2009. gads (C04315008), 4.-5. lpp.

⁹⁷ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 11. sēj., Nr. 105, 4207.-4208. lpp.

⁹⁸ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009. gada 25. novembra spriedumu lietā Nr. C-0906/21, 2009. gads (C04312407), 3. lpp.

⁹⁹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 6. sēj., Nr. 45, 2491.-2499. lpp.

¹⁰⁰ Sk. Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2010. gada 24. februāra spriedumu lietā Nr. PAC-0258, 2010. gads (C04256907), 9. lpp.

¹⁰¹ Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 9. sēj., Nr. 3, 3239.-3240. lpp.

¹⁰² Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010. gada 3. jūnija lēmumu lietā Nr. CA-3225/18 (C27208109), 4., 7. lpp.

¹⁰³ Lēbers D.A. Latvijas Senāts viņdienās un mūsdienās, uzruna Latvijas Senāta dibināšanas atceres dienā 1998. gada 19. decembrī Rīgā, Tiesu pilī. Latvijas Vēstnesis, Nr. 387, 29.12.1998.

¹⁰⁴ Turpat. Šai sakarā arī bijušais Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs Andris Guļāns 2005. gadā uzsvēris, ka Latvijas Senāta spriedumi ir lietojami mūsdienās un ir jādiskutē par to, vai mūsdienu Latvijas tiesneši prot šo mantojumu lietderīgi izmantot (sk. Bijušā Augstākās tiesas priekšsēdētāja Andra Guļāna pamatziņojumu Augstākās tiesas 15 gadu jubilejas zinātniskajā konferencē 2005. gada 7. oktobrī. Senatori. Latvijas Senāts 1918-1940, red. R. Zvejniece. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2008, 7. lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/senatori_1918-1940.pdf.)

¹⁰⁵ Vērtējot Latvijas Senāta spriedumu izlietošanas iespēju mūsdienu Latvijas tiesu nolēmumos, tiesnesim, protams, vienmēr jāpatur prātā, ka šie spriedumi taisīti pirms krietna laika un zināmos Tā laika apstākļos, kas var būtiski atšķirties no mūsdienās pastāvošajām realitātēm.

¹⁰⁶ Turklāt vienmēr jāpārlicinās, vai attiecīgajā Latvijas Senāta spriedumā tikušas vērtētas saturiski tādas pašas vai līdzīgas tiesiskās attiecības tāda paša vai līdzīga tiesiskā regulējuma kontekstā. Sk., piem., 2005. gada 16. decembra Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu Lietā Nr.2005-12-0103. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2005. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 84. lpp. et seq., secinājumu daļas 23.1. paragrāfu, kur Satversmes tiesa aizrādīja, ka konkrētās lietas ietvaros Latvijas Senāta Administratīvā departamenta 1934. gada 10. aprīļa spriedums (Ūdra/Bērens-Rautenfelds lieta) (publicēts: Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940), 4. sēj., Nr. 52, 1545.-1546. lpp.) nav izmantojams, jo, pirmkārt, minētajā spriedumā vērtētas pilnīgi atšķirīgas tiesiskās attiecības salīdzinājumā ar tām tiesiskajām attiecībām, kuras Satversmes tiesai bija jāizvērtē, un, otrkārt, attiecīgais tiesiskais regulējums, kura kontekstā minētās tiesiskās attiecības vērtējamas, ir atšķirīgs.